

Vitéz Kis Amadé

A Körtér Egykori Parancsnoka

1956. október 23-án a magyar nemzet történelmének legdicsőbb napjára ébredt. A nép több évtizedes rab-szolgasorsot, testi-lelki megnyomorítást, a terrort megunva lerázta bilincseit és szembefordult elnyomóival.

A nemzet ifjúsága – mint 1848-ban – vezére lett a kibontakozó forradalomnak és szabadságharcnak.

A nép szabadon akart élni saját hazájában, és meg akart szabadulni elnyomóitól.

Az egyetemisták felszólították az ország fiataljait a békés tüntetésre. Ez azonban 24 órán belül fegyveres felkelésbe torkollott.

Gerő Ernő rádióbeszéde után, melyben csőcseléknek és ellenforradalmárnak nevezte a haza fiait, elrendelte a sortűzeket.

Ekkor én a Móricz Zsigmond körtéren laktam, és ott is, mint a város minden pontján, kisebb csoportosulások jöttek össze. A téma a vérforraló Gerő-beszéd volt, valamint az, hogy ezt meg kell torolni. Miközben az emberek között járkáltam, megjelent egy teherautó a Lámpagyárból, fegyverekkel. Lőszereket hozott az akkor még tétova tömegnek. Az autón ülő emberek elmondták, hogy a város több pontján fegyveres összetűzések vannak az ÁVH és a hazafiak között. Ezzel egy időben a Műszaki Egyetemről egy nagyobb diákcsoport érkezett fegyverrel, hogy csatlakozzék az időközben felkelést szervező tömeghez.

Nem sokkal később a Műegyetem szállásáról egy kb. 60 fős csoport érkezett, ők is hozzánk csatlakoztak; a Móricz Zsigmond körtér 10-ben lettek elszállásolva. Az épület minden emeleti szobájának ablakában – a lakók beleegyezésével – 4-5 fő helyezkedett el, hogy szemmel tartsák a környéket és szükség esetén beavatkozhassanak. Az emberek biztonsága miatt javasoltam, hogy szervezzük meg a harc menetét. Elsősorban harcászati szempontból kellett áttekinteni a helyszínt, mivel a Körtér több oldalról is nyitott, könnyen megközelíthető terület volt.

A védelem megszervezése

Megbeszéltük a terület védelmét és azt, hogy a feladatok végrehajtásához hány emberre van szükségünk.

Legelső feladatunk volt, hogy lehetőség szerint megakadályozzuk az ellenséges harci járművek mozgását. Ennek érdekében felszedtük az úttest kockaköveit, tankcsapdát készítettünk. A megmaradt úttestre zsírral bekent kockaköveket dobáltunk szanaszét, amely síkossá tette a felületet. Ezután Molotov-koktélok készítésébe fogtunk.

A harc nem váratott sokáig. Az ellenséges szovjet csapatok katonái és az ÁVH-s gyilkosok minden oldalról támadták a Körtérrel. Természetesen felvettük a harcot – váltakozó sikerrel vertük vissza a támadásokat. A harcok ereje váltakozott, néha csak csendesen zajlott. Sajnos a szabadságharcosok közül sok volt a sebesült és a halott, de nem volt ez másként a másik oldalon sem.

Egy tűzszünetet kihasználva a sebesülteket elláttuk, vagy a közeli kórházba szállítottuk. A halottakat a Körtéren álló szobor mellé temettük el ideiglenesen.

Összekötőink jelentették, hogy az ÁVH-sok a Műszaki Egyetem bejáratát lövik, egy egyetemista meghalt a harc közben.

Ugyanakkor a Bartók Béla út és a körtér sarkán lévő Röltex üzletbe ágyúval belelőttek, ami azonnal kigyulladt.

Szemtanúja voltam, hogy a szomszéd ház pincéjéből az ÁVH-sok két 11-12 éves fiút hoztak ki, és minden szó nélkül rájuk lőttek, és bedobták őket az égő üzletbe, majd elfutottak.

A két fiút kihoztuk és a Tétényi úti kórházba juttattuk őket, azonban az életüket már nem sikerült megmenteni. Később megtudtam, hogy testvérek voltak, a harcokban nem vettek részt.

Az összetartozás, az együttérzés szép példája volt, hogy vidékről – gépkocsival, lovaskocsival – élelmiszert hoztak nekünk, amit a létszámnak megfelelően osztottunk szét. Az élelmen kívül az emberek szolidaritásukról biztosítottak minket: "Veletek vagyunk! Tartsatok ki fiúk!"

A harcok november 2-áig intenzíven folytak. November 3-án a harc abbamaradt. Ezt kihasználva tehergépkocsival Soroksárra mentünk a Lámpagyárba, fegyverért, lőszerért.

November 4-én hajnalban hatalmas lövöldözésre és dübörgő tankok hangjára ébredtünk. Minden oldalról megindult a támadás. Lőttek a tankok – lőttünk mi is. A tankok lőszerutánpótlását biztosító hat gépkocsit Molotov-koktélokkal megsemmisítettük. Utána halotti csend támadt.

Reménytelenség

Mivel az ellenséges erők körülzártak minket, reménytelennek láttuk a túlerővel szemben felvenni a harcot, vállalni a biztos, értelmetlen halált.

Az ifjúság városszerte, a rádióban elhangzottak alapján letette a fegyvert és lassan szétszéledt.

A véres, elkeseredett harcok máshol még folytatódtak.

A levert forradalom és szabadságharc napjai után jöttek a terror évei: forradalmárok utáni hajsza, a börtönbüntetések, a kivégzések.

Kádár amnesztiát ígért az itthon és külföldön tartózkodó, kiskorú szabadságharcosoknak. Ígéretét nem tartotta be, megvárva nagykorúságukat, úgy küldte őket bitóra.

Én a forradalom és szabadságharc vérbefojtása után különböző helyeken bujkáltam több hónapig. Végül egy napon úgy döntöttem, hogy hazamegyek csepeli lakásomba. Az estét választottam, arra gondoltam, hogy nem vesz észre senki, de tévedtem. Annak dacára, hogy éjjel 11 óra volt, az ÁVH-sok letartóztattak.

A Zsombolyai utcai kapitányságra vittek, ahol iszonyú bánásmódban volt részem. Nemcsak, hogy mindenféle népellenességnek, ellenforradalmárnak neveztek, még véresre is vertek. Jártányi erőm is alig maradt. Még aznap, ilyen állapotban belöktek egy autóba, és elvittek a József utcai rendőrségre. Ott ismét kihallgatás, és ismét iszonyú verés, mert nem voltam hajlandó aláírni, társaimat elárulni.

Innen a tököli internálótáborba vitt a meseautó. Innét 3-4 alkalommal vittek Budára szembesítéses kihallgatásra, de nem jártak sikerrel.

Töretlenül

A tököli táborban két és fél évet töltöttem. Szabadulásom után még két évig rendőri felügyelet alatt álltam. Csak a jó Istennek köszönhetem, hogy még életben vagyok. Magyarorságom, hazaszeretetem töretlenül megmaradt, de az átélt borzalmakat, az árulást feledni soha sem tudom.

Kis Amadé

Kilenc tagú család negyedik gyermekeként Csepelen végezte tanulmányait, és a katonai szolgálatot egy budapesti helyőrségen teljesítette. Később ugyanitt tartóztatták le, és zárták börtönbe.

1956-ban a Móricz Zsigmond körtéri szabadságharcosok vezetője volt, amiért letartóztatták és két évig a tököli internálótáborba tartották fogva.

1979-ben vette feleségül Melczner Idát. 2004-ben hunyt el, a Fiumei úti temető 57-es, 1956-os forradalom hőseinek fenntartott parcellájában helyezték örök nyugalomra.

Ezt az írást Kis Amadé testvére a Cleveland-ben élő Kis A. Ferenc bocsájtotta rendelkezésünkre.